

Notes sobre un orgue del s. XVII de l'antiga església de Sant Pere de Ripoll

El present article és un estudi sobre un orgue que hi hagué a l'església de Sant Pere a Ripoll. Suposem per referències del Sr. Tomàs Raguer que anteriorment n'hi havia hagut algun altre, no confirmat però, documentalment. El s. XVII — moment en què aquest instrument comença a assolir una forta categoria artística — la comunitat es preocupà de la construcció d'un orgue nou. És a partir d'aquesta època que podem presentar les dades següents:

El 1652 pacten per la fabricació d'un orgue.

El 1665 es concerta amb el fuster Saló la caixa de l'orgue i el sostre.

El dia 4 de maig de 1665 Mn. Joan Puig deixa en testament: «Per lo orga que de present s'esta fabricant per adorn de la Iglesia de St. Pere» (suposem que una quantitat de diners).

«16 setembre 1671. El Rvd. Josep Puig, procurador de la comunitat confesa haver rebut de Francesch Galtayres, mestre de organs de la Vila de Centelles, l'orgue construït per l'església de St. Pere amb tots els requisits promesos en el acte notarial al 4 de febrer de 1654. Item Francesch Galtayres feu una apoca de rebuda al dit Mossen Puig de tot el preu de la fabrica de l'orgue en diferents partides rebudes».

(Per a la confecció de les notes anteriors s'ha consultat el V 6 de l'Arxiu St. Pere de Ripoll, que conté diverses notes del Sr. Tomàs Raguer sobre l'orgue de St. Pere).

El volum B 20 Notari Pont de l'esmentat Arxiu, al foli 442 r. i v., conté, amb data del 16 de setembre de 1671, l'acta de rebuda de l'orgue escrita en llatí.

S'ha buscat el volum corresponent a 1654 que conté l'acta notarial; segons el Sr. Eudald Graells —director de l'Arxiu St. Pere— és introbable.

Mn. Josep Maideu i Auguet, organista de Sta. Maria de Vilafranca del Penedès, va publicar el 1931 a «Scriptorium» un article sobre aquest orgue; es serveix del document B 15 del notari Pont i, a jutjar per l'acabament, del document de 1654; si bé la transcripció del B 15 no és presentada en la seva totalitat, com tampoc no fa cap estudi ni tan sols cap nota i no esmenta d'on és treta la seva transcripció.

L'article de Mn. Maideu acaba de la següent manera:

«Testes sunt magno francischus Hjeronymus mas burgensis et honor dominicus Casimira Sculptor Villae Rivipulli.

Ut igitur praemissis aliena Manu Scriptis in iudicio et ex iudicio plenaria ab omnibus Impedantur Ego Onofrius Pont ante Regia nottus publicus Villae Rivipulli dio Vicem tenens et regens Sptras publicas alterius discreti Onofry qo. Majoris diern patris et coms ut ary mei dictae Villae inter quas fuit pñts. Intrum reconditum repertum hic me suscribo et me solitum antis nott. ps. Appono signum Die quarta mensis february anno a natte. dni. MDLIV.

Segueix un segell del notari Pont».

(Vid. «Scriptorium», núm. XCVIII, pp. 3-5. Ripoll, febrer de 1931).

Pensem que la data del final de l'article està equivocada: diu MDLIV en lloc de MDCLIV.

En ser inaccessible la transcripció esmentada més amunt, passem a editar el text complet dels folis 380-382 del volum B 15-II del notari Pont, any 1652. Hem sigut fidels en tot punt a la lectura del manuscrit; només hi hem afegit signes de puntuació per facilitar-ne la comprensió.

(f. 380r.) «Die VII Mensis Mai, anni praedicti MDCLIII.

De y sobre la fabrica del orga deu volent fahedora en la Iglesia parrochial de St. Pere de la pñt. Vila de Ripoll, Bisbat de Vich; per y entre los Rñts. ms. Bernat Gombas, pe. procurador economo y actor gñal. de la Rñt. Comunitat dels pes. de la Iglesia parrochial de St. Pere de la pnt. Vila de Ripoll, com consta de la dita procura en poder del notty. devall scrit als trenta hu del mes de Dezembre del any 1650; ms. Eudalt Brunet, ms. Sebastia Bosch, ms. Gabriel Camprobi, pes. de dita Vila, com ha tenint ple poder per a las cosas devall scrites de dita Rñt. comunitat; los honor. Joan Camprobi, parayre, y Nicholau Cabana, texidor de llana de dita Vila, obrers de la dita Iglesia parrochial de St. Pere de la dita Vila, de una part, y lo honor. Francesch Galtajres, mestre de fer organs de la vila de Sta. Coloma de Sentellas, de part altre; per y entre las quals parts per interventio de algunas notables personas son estats fets los pactes y capitollations següents:

E primerament los dits Rñts. ms. (f. 380v.) Bernat Gombas, pe., ms. Eudalt Brunet, ms. Sebastia Bosch, ms. Gabriel Camprobi —en nom de dita Rñt. comunitat— y los dits honor. Joan Camprobi y Nicholau Cabana —obers predits— convenan y en bona fe promettan al dit honor. Francesch Galtayres que per la fabrica de dit orga feren fer una caixa de fusta per a dit orga, conforme una trassa ab paper te Francesc Salo, fuster de la pnt. Vila de Ripoll, a gasto de dita Rñt. comunitat. la qual caixa ha de tenir de amplaria quinze palms, y de alsada des del capdevall del padastral fins alt a la cornisa ha de tenir de vint y sinch a vint y sis palms; dins la qual caixa lo dit Fran-

cesch Galtayres se obliga a posarhi un orga bo y acabat ab deu registras del thenor seguent:

Primo un flautat de stany unisonus del de fusta de tres palms y mig¹, y per comoditat del lloch te de entrar en gè sol re ut a la chara, y los baixos, —que es sa solfa ut de sol re—, y E la mi y fa (sic.) fa ut serviran a las contras en dita caixa per lo flautat²

Item altra flautat de stany fi a la cara, a octava alta del dit flautat primer.

Item la octava de la chara, de stany

Item una quinzena sensilla, de stany

Item altra quinzena, junt ab un diapente de stany
(f. 381r.)

Item una tercerilla de stany³

Item un simbalet de tres canons per punt, de stany; y lo dit simbalet de composio ut mi sol, y lo dit simbalet ha de ser partit per fer gaytilla per ma dreta y squerra.

Item una dozena nasarda.

Item una quinzena nasarda

Item set contrapeanyas unisons dels baxos de fusta, y eixas tamba son de fusta

Item lo temblant ab son artifici, que es per fer lo dir

Item dos manxas grans que han de tenir quatre palms de amplaria cada una y deu de llarch, ab sos artificis y colls ferros per poder manxar ab facilitat

Item es pactat entre ditas parts que dita Rñt.comunitat y obra se obliga a donar a dit Galtayres lo asiento fet, a punt de assentar lo orga, donant dit Galtayres las midas que es requeriran porque puga estar ab la deguda perfectio

Item es pactat entre ditas parts que dita Rñt.comunitat y obre hajan de fer aportar lo orga en la pñt.Vila a sos gastos, enviant per asso las cavalcaduras (f.381v.) y gent necessarias per lo port de dit orga.

Item es pactat entra ditas parts que ditas Rñt.comunitat y obra hajan de donar al dit honor. Francesch Galtayres —q tot lo temps anira assentant lo dit orga— llum, carbo y manxador y, a mes del sobredit, hajan de fer lo gasto a dit Galtayres y demes [q.] aniran ab ell.

Item es pactat entre ditas parts que las ditas Rñt.comunitat y obra y los sobredits ms.Bernat Gombas, ms.Eudalt Brunet, ms.Sebastia Bosch, ms.Gabriel Camprobi, Joan Camprobi y Nicholau Cabana —en nom de ditas Rñt.y obra (sic.)— per

raho de la dita fabrica de dit orga convenan y en bona fe promettan que donaran y pagaran al dit honor. Francesch-Galtayres Dotzecentas lliuras, ma. Bara., pagadoras en esta forma, es assaber: trescentas lliuras lo die o festa de St. Pere, del mes de Juny; altres trescentas lliuras de dit die de St. Pere proxim a sis mesos; alashoras, immediatament següents, quatrecentas lliuras quant lo dit orga sera assentat y rebut; y las restants doscentas lliuras lo die o festa de St. Pere del mes de Juny del any mil siscentos cinquanta y quatre, que sera lo die en que dit Galtayres promet de venir a refinar lo dit orga, fentli lo gasto sens haverli de donar altra cosa. ab pacte que, si acas ell —dit Galtayres— faltave antes, no pugan (f.382r.) dita Rñt.comunitat y obra compellir al hereu de dit Galtayres de refinar dit orga, sino que li hajan de donar y pagar ditas Rñt.comunitat y obra las ditas Doscentas lliuras, mo.Barna, com dalt sta dit, sens dilacio ni scusa alguna, ab restitutio de totas missions y despesas, y obligacio dels bens y drets de ditas Rñt.comunita (sic) y obra, y de quiscuna dellas assoles mobles e immobles haguts y per haver, ab totas renunciations necessarias y pertanyents y ab jurament.

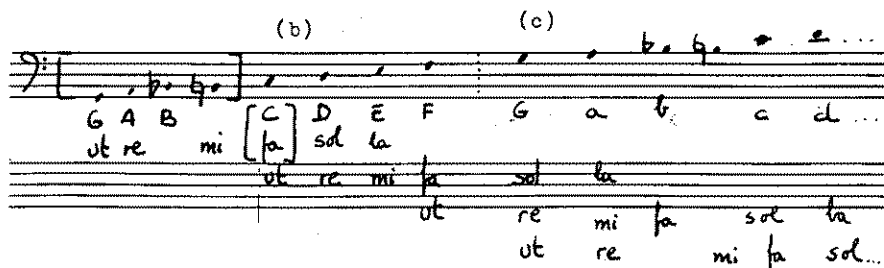
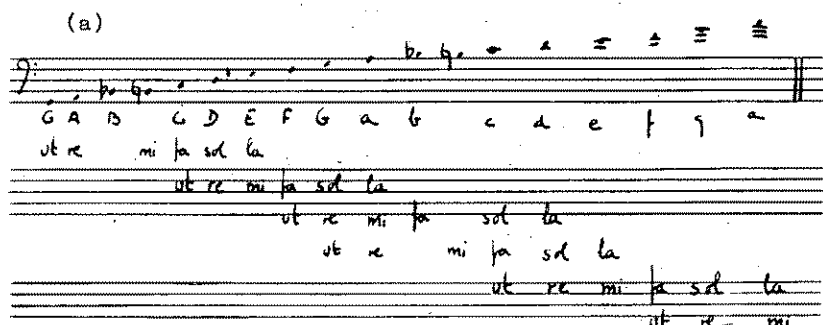
Item lo dit honor. Francesch Galtayres conve y en bona fe promet a ditas Rñt.comunitat y obra que, del dia pñt.al die o festa de la edificatio de dita Iglesia parrochial de St. Pere de Ripoll del any mil siscentos cinquanta y tres, haura donat fi y rematto a la fabrica y obra de dit orga, a punt de tochar. ab pacte que si dins dit temps ell —dit Galtayres— faltava, que no pogues donar rematto a la obra de dit orga, tinga llibertat son hereu de restituhir y tornar a ditas Rñt.comunitat y obra la quantitat [q.] constara per raho de la dita fabrica del orga haver rebuda; y tinga llibertat de passar la obra per havant segons la trassa per a dit orga feta; y sempre que dit son hereu no volgues passar dita obra havant dita Rñt.(f.382v)comunitat y obrers pugan i tingan llibertat de pendrer la feyna que dit Galtayres haura feta per a lo dit orga, havaluada primer per dos personas juramentadas —una per cada part—, y la part que haura de satisfer done lo que haura de pagar a la part [q.] sera cobrado-ra

Item es pactat entre ditas parts que fet, fabricat y assentat lo sobredit orga, aquell se haja de judicar per dos officials juramentats —anomenadors per dita Rnt.comunitat—, y si dit orga esta be ditas Rñt.comunitat y obra hajan de pagar lo gasto que per occasio de dita visura se fara; y si han de tornar per raho que dit orga no stigues be y degudament, tornen per compte y a gasto de dit Galtayres

Et Ideo nos dictae ambae partes laudantes».

NOTES

1. El primer flautat ha de ser de tretze pams i mig i no de tres i mig. Tres i mig correspondria, aproximadament, a la quinzena.
2. L'hexacord (a) ens ha permès veure en quin G sol re ut el flautat apareixia a la Cara de l'orgue amb tubs d'estany. (b) són les quatre notes dels baixos del flautat amb tubs de fusta a l'interior de la caixa. (c) és el punt que el flautat, amb tubs d'estany, surt a la façana.

3. La «tercerilla» és una Tolosana de h/5'.

Remerciem la col·laboració i l'assessorament tècnic de la Catedràtica d'orgue, del Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona, Montserrat Torrent.

Modest Moreno i Morera
Ripoll, 14 de febrer de 1985
«Any Europeu de la Música»